

Ana Garačić, dipl. iur.,

*zamjenica predsjednika i predsjednica Kaznenog odjela
Vrhovnog suda Republike Hrvatske*

PRAVO NA ŽALBU I UPUTE SUDA O TOM PRAVU

U svakom pojedinom slučaju kada postoji pravo stranaka na podnošenje žalbe, sud je o tome pravu strankama dužan dati zakonitu, pravilnu i potpunu uputu koja neće ostavljati dvojbe o tome postoji li pravo na žalbu i koji su rokovi za podnošenje žalbe.

Međutim, u slučajevima kada sud stranci da pogrešnu uputu o duljini žalbenog roka ili nepotpunu uputu o pravu na žalbu ili uputa o pravu na žalbu potpuno izostane, iako pravo na žalbu postoji, prema mišljenju autorice potrebno je to protumačiti tako da se prihvati onaj rok ili ona solucija koja je za stranku povoljnija, bez obzira na to radi li se o stranci koja je vična pravu ili ne, jer zbog pogrešaka suda stranka ne bi smjela trpjeti štetu.

1. Uvod

U našem kaznenom pravu stranke imaju zakonom zajamčeno vrlo široko pravo na podnošenje žalbe protiv presuda i rješenja koje sud donosi u tijeku kaznenoga postupka.

Vrlo mali broj odluka ne može se pobijati žalbom kao redovitim pravnim lijekom. Odluke koje se ne mogu pobijati žalbom su prvenstveno odluke suda kojima se rukovodi kaznenim postupkom, a ponekad su to i neke druge odluke. Neke od odluke suda ne mogu se pobijati posebnom žalbom ali se istodobno mogu pobijati žalbom na odluku o glavnoj stvari.

U svakom pojedinom slučaju kad postoji pravo stranaka na podnošenje žalbe sud je o tome pravu strankama dužan dati zakonitu, pravilnu i potpunu uputu koja neće ostavljati dvojbe o tome dali pravo na žalbu postoji i koji su rokovi za podnošenje žalbe.

2. Rokovi za žalbu

Rok za podnošenje žalbe u redovnom postupku je 15 dana od dana dostave prijepisa presude prema odredbi čl. 362. st. 1. ZKP, a u skraćenom postupku osam dana prema odredbi čl. 442. st. 4. ZKP. Ti rokovi su prekluzivni, što znači da se propuštanjem roka gubi pravo na podnošenje žalbe. Ako okrivljenik propusti rok za podnošenje žalbe ostaje mu jedino mogućnost da traži povrat u prijašnje stanje radi propuštenog roka.

Okrivljeniku koji iz opravdanih razloga propusti rok za podnošenje žalbe protiv presude ili protiv rješenja o primjeni sigurnosne mjere ili odgojne mjere ili o oduzimanju imovinske koristi sud će dopustiti povrat u prijašnje stanje radi podnošenja žalbe ako u roku od osam dana nakon prestanka uzroka zbog kojega je propustio rok podnese molbu za povrat

u prijašnje stanje i ako istovremeno s molbom sudu preda i žalbu. Međutim, ako protekne rok od tri mjeseca od dana propuštanja više ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje i ta stranka gubi pravo na podnošenje žalbe.

Međutim, kada je sud prvog stupnja žalbu okrivljenika protiv presude rješenjem odbacio kao nepravovremenu, na što se okrivljenik nije žalio, te je takvo rješenje postalo pravomoćno, tada se okrivljeniku više ne može dozvoliti povrat u prijašnje stanje zbog propuštenog roka za podnošenje žalbe na presudu, čak i da je molba za povrat podnesena u roku iz čl. 84. st. 1. ZKP/93. Pravomoćno rješenje o odbačaju žalbe kao nepravovremene, ako nije na zakonu osnovano, može se pobijati samo zahtjevom za zaštitu zakonitosti, kao izvanrednim pravnim lijekom.¹

2.1. Duljina rokovo i njihovo računanje – neka sporna pitanja

Rokovi za podnošenje žalbe i drugih pravnih lijekova računaju se na sate, dane mjesece i godine. Najveći broj rokova određen je na dane i ti se rokovi produljuju ako zadnji dan roka padne na državni blagdan ili u dan kad sud ne radi, tako da u tome slučaju rok ističe protekom prvog sljedećeg radnoga dana.

2.1.1. Rokovi za žalbu koji su određeni na sate

Kad se rokovi računanju na sate potrebno je voditi računa o vremenu isteka roka za izjavljivanje žalbe jer je u tome slučaju situacija različita od one koja postoji kada računamo rokove koji su određeni na dane.

Za početak roka određenog na sate treba uzeti prvi puni naredni sat od dostave s obzirom da se sat kada je dostava obavljena ne uračunava u rok. Tako kad je u jednom slučaju sud utvrdio da je dostava obavljena 11. prosinca 2000. godine u 8,18 sati, pa je u skladu s čl. 83. st. 2. ZKP, rok za žalbu počeo teći istoga dana u 9,00 sati, a istekao 13. prosinca 2000. godine također u 9,00 sati. Takvim računanjem rokova žalitelju je omogućeno korisno raspolaganje pune jedinice vremena kojim je rok određen, tj. punih 48 sati.²

Posebnost ovih rokova je u tome da se oni ne produljuju na sljedeći radni dan ako zadnji sat roka pada u dan kada sud ne radi, pa tako kada zakonski rok od 48 sati ističe u nedjelju, taj rok se ne produljuje na prvi sljedeći radni dan, jer to nije situacija kakvu ima u vidu odredba čl. 83. st. 4. ZKP, tamo se radi o rokovima koji se računaju na dane.³

2.1.2. Rokovi za žalbu koji u zakonu nisu određeni

Većina rokova za podnošenje žalbe u zakonu je predviđena, međutim ima i onih odluka protiv kojih se nezadovoljna strana može žaliti ali u zakon nije određeno u kojem roku može podnijeti žalbu. Jedan od takvih slučajeva je rok za žalbu protiv presude o opozivu uvjetne osude, on u zakonu nije određen, pa se postavlja pitanje je li taj rok za žalbu osam ili 15 dana.

Županijski sud se o tome očitovao tako da u povodu žalbe okrivljenika u odluci navodi da žalitelj pogrešno smatra da je rok za žalbu na presudu kojom se opoziva uvjetna osuda 15 dana. U obrazloženju sud ističe da nije u pravu okrivljenik kada zbog istaknutih žalbenih razloga pobija rješenje prvostupanjskog suda. Naime, po mišljenju suda prvostupanjski sud je poslije provedenog izvida saslušanjem svjedoka, koji je izvršio dostavu

*sutkinja Vrhovnog suda Republike Hrvatske

¹ Iz odluke Županijski sud u Bjelovaru, Kž-109/97 od 13. ožujka 1997.

² Iz odluke VSRH, Kž-830/00 od 27. prosinca 2000.

³ Iz odluke VSRH, II Kž-295/98 od 5. siječnja 1999.

presude koju okrivljenik pobija odbačenom žalbom, kao i izvršenim uvidom u presliku dostavne knjižice Hrvatske pošte, pravilno zaključio da je okrivljenik presudu o opozivu uvjetne osude primio 24. svibnja 1997. Slijedom toga, ne stoji navodi okrivljenika u molbi za povraćaj u prijašnje stanje zbog propuštenog roka za izjavljivanje žalbe, koji rok iznosi 8 dana računajući od dana primitka pismenog otpredavanja presude. Konačno, sam okrivljenik u svojoj molbi ne navodi druge razloge koji bi ga objektivno sprečavali u podnošenju žalbe. Nadalje, pogrešno je i stoga pravno neprihvatljivo stajalište okrivljenika iznijetog u žalbi, da je rok za žalbu protiv presude o opozivu uvjetne osude 15 dana jer taj rok ne može biti dulji od roka od 8 dana koji je određen za postupanje u predmetima gdje se kazneni postupak vodi prema odredbama za skraćeni postupak (čl. 430. st. 4. ZKP), bez obzira na to što u glavi XXVIII u odredbama za opozivanje uvjetne osude nije izričito propisan rok za izjavljivanje žalbe protiv presude o opozivu uvjetne osude.⁴

Mislimo da bi duljina roka za izjavljivanje žalbe na presudu o opozivu uvjetne osude, ako se uvjetna osuda opoziva zbog počinjenja novog kaznenog djela trebala ovisiti o roku za žalbu u predmetu u kojem se uvjetna osuda opoziva. Međutim, ako se uvjetna osuda opoziva zbog neispunjenja nekih dodatnih uvjeta onda bi rok za žalbu na tu odluku ovisi o tome dali se uvjetna osuda opoziva za kazneno djelo iz redovnog, odnosno skraćenog postupka.

2.1.3. Rokovi za žalbu u postupku koji je započeo kao redovni a sud je presudio za kazneno djelo iz skraćenog postupka

Na koji način se određuje rok za podnošenje žalbe u slučaju kada postupak započne po optužnici, kao redovni kazneni postupak, a sud presudi za lakše kazneno djelo za koje se vodi skraćeni postupak, kada je i rok za žalbu kraći u praksi sudova stvaralo je dosta poteškoća jer takva situacija u zakonu nije predviđena.

U pokušaju rješavanja toga problema donesena su dva pravna shvaćanja, prvo još daleke 1980., nakon donošenja ZKP iz 1977. g., drugo 1989. godine. Njima je ukazano na složenost problema i potrebu da se o tome i nadalje razgovara, no do danas odgovarajuća pravna shvaćanja nisu donesena.

Još prilikom donošenja izmjena Zakona o kaznenom postupku iz 1977. godine kada su rokovi za žalbu izmijenjeni, doneseno je pravno shvaćanje, odnosno načelni stav⁵ u kojem se navodu:

Kada je kazneni postupak započet po optužbi za kazneno djelo za koje je predviđen redovni postupak, a u prvostupanjskoj presudi je djelo pravno kvalificirano kao kazneno djelo za koje je predviđen skraćeni postupak, rok za žalbu je 15 dana, pa žalbu podnesenu u tome roku sud nije ovlašten odbaciti.

U obrazloženju načelnog stava se ističe da nakon stupanja na snagu Zakona o krivičnom postupku od 1. srpnja 1977. godine, kojim je dotadašnji rok za žalbu protiv presude od osam dana (koji je važio i za redovni i za skraćeni postupak) kod redovnog postupka produžen na 15 dana, u sudskoj praksi pojavilo se pitanje: koji od ova dva roka valja odrediti kad se optužba odnosi na krivično djelo za koje je predviđen redovni, a presuda na krivično djelo za koje je predviđen skraćeni postupak?

Rok od osam dana isključivo je predviđen za žalbu protiv presude donijete u skraćenom postupku. To znači da bi, u slučaju da određeni krivični postupak započne kao redovni, određivanje roka od osam dana za žalbu protiv presude donijete u tom, redovnom postupku, predstavljalo u stvari prelazak s redovnog na skraćeni postupak. Tu mogućnost,

⁴ Iz odluke Županijskog suda u Koprivnici, Kv-20/98 od 25. veljače 1998.

⁵ Načelni stav Saveznog suda, Vrhovnih sudova republika i pokrajina i Vrhovnog vojnog suda još od 1. i 2. listopada 1980.

međutim, Zakon o krivičnom postupku ne predviđa.

Naime, prema odredbama ZKP, moguć je prelazak sa skraćenog na redovni postupak. Tako je u čl. 307. ZKP propisano da će se, ako vijeće trojice u toku glavne rasprave nađe da činjenice na kojima se osniva optužba ukazuju na krivično djelo za čije suđenje je nadležno veće petorice, veće dopuniti i raspravu početi iznova. Prelazak sa redovnog na skraćeni postupak, međutim, nije moguć. Tako je u odredbi čl. 36. st. 2. ZKP propisano da ako sud u toku glavne rasprave ustanovi da je za suđenje nadležan niži sud, neće predmet dostaviti tom sudu nego će sam provesti postupak i donijeti odluku. Kako se skraćeni postupak, prema odredbi čl. 430. ZKP, može voditi samo "pred sudom koji sudi samo u prvom stupnju", to okružni sud nikad ne može provoditi skraćeni postupak, čak i kad na glavnom pretresu nađe da se radi o krivičnom djelu koje se sudi u skraćenom postupku, nego će nastaviti započeti redovan postupak i u njemu donijeti odluku. Logično je, prema tome, da u tom slučaju i žalbeni postupak bude redovan, dakle, da i rok za žalbu protiv presude iznosi 15, a ne osam dana. Drugim riječima, za određivanje roka za žalbu protiv presude u spomenutom slučaju relevantan je započeti redovan postupak, a ne pravna kvalifikacija krivičnog djela u presudi kojom je taj postupak okončan.

Obzirom na uvedene razloge, neosnovanim se pokazalo stanovište da rok za žalbu protiv presude u ovom slučaju treba iznositi osam dana. Ovo shvaćanje, naime, polazi od svrhe postojanja skraćenog postupka. Ta svrha je u tome da se lakša krivična djela raspravljaju brže i ekonomičnije. Ako se i dogodi da lakše krivično djelo bude raspravljeno u redovnom postupku, nema nikakvog razloga da i žalbeni postupak bude drugačiji od onog koji bi se normalno vodio da je krivično djelo pravilno pravno kvalificirano u optužbi i raspravljeno u odgovarajućem skraćenom postupku. Rok za žalbu protiv presude od 15 dana rezerviran je samo za teža krivična djela, jer je u pravilu za pripremanje žalbe kad je takvo krivično djelo u pitanju, potrebno više vremena nego kad se radi o lakšem krivičnom djelu. Osudom za lakše krivično djelo, bez obzira što je ono raspravljeno u redovnom postupku, prestali su razlozi da okrivljeni koristi one garancije i pogodnosti koje mu pruža redovni postupak, pa prema tome, i razlozi da žalbu izjavi u roku od 15 umjesto od osam dana.

Takvo shvaćanje ne može opstati ni sa stanovišta razmatranja situacije koja bi nastala nakon ukidanja presude. U slučaju ukidanja presude, novi glavni pretres bi imao za osnov optužbu u kojoj je djelo pravno okvalificirano kao teže od onog iz presude, što znači da bi postupak ponovo započeo kao redovni. Dakle, u jednoj istoj stvari došlo bi do mješovite primjene odredaba iz redovnog i skraćenog postupka: najprije bi bio vođen redovni postupak, zatim bi za žalbu protiv presude bio određen rok od osam dana (propisan za skraćeni postupak), pa bi onda, nakon ukidanja presude, ponovno bio vođen redovni postupak itd.

Bilo je pokušaja da se ovaj problem riješi tako što bi se rok za žalbu različito određivao, zavisno od toga da li je do izmjene pravne kvalifikacije djela došlo na osnovu izmjene optužbe ili po ocijeni suda, a protivno shvaćanju tužioca. Ukoliko je sam tužilac izmijenio optužbu tako da je krivično djelo prekvalificirano na lakše (za koje je predviđen skraćeni postupak), prema ovom shvaćanju, trebalo bi odrediti rok za žalbu protiv presude od osam dana, s obzirom da bi i u slučaju ukidanja ove presude novi glavni pretres započeo na osnovu izmijenjene optužbe i bio vođen po skraćenom postupku. Međutim, ako je sud, suprotno optužbi, našao da se radi o lakšem krivičnom djelu, rok za žalbu protiv presude trebalo bi da iznosi 15 dana, kako bi se izbjegla spomenuta mješovita primjena odredaba iz redovnog i skraćenog postupka. Međutim, s obzirom na zakonsku nemogućnost prelaska s redovnog na skraćeni postupak i ovo stanovište pokazalo se neprihvatljivim.

Pri usvajanju naprijed izloženog načelnog stava zajednička sjednica je konstatala da je cijeli ovaj problem daleko širi i kompleksniji, te da će se i o nekim drugim aspektima tog pitanja morati raspravljati i donijeti odgovarajući stavovi.

Tijekom 1989. godine doneseno je još jedno pravno shvaćanje o rokovima za žalbu u

kojem se navodi da ako je na glavnoj raspravi, pred sudom koji sudi samo u prvom stupnju, nadležni tužilac izmjeni činjenični opis djela tako da umjesto krivičnog djela za koje se vodi redovni krivični postupak, okrivljenika optuži za krivično djelo za koje se vodi skraćeni postupak, postupak se nastavlja po odredbama koje vrijede za skraćeni postupak. U takvom slučaju rok za žalbu protiv presude iznosi osam dana, a u pogledu obavještanja stranaka o sjednici vijeća drugostepenog suda primjenjuju se odredbe čl. 46. st. 1. ZKP.⁶

Ovim pravnim shvaćanjem potvrđena je ranija sudska praksa u sličnim situacijama,⁷ a i današnja sudska praksa ga prihvaća.

2.1.4. Rokovi za podnošenje izvanrednih pravnih lijekova

Kada govorimo o rokovima za podnošenje izvanrednih pravnih lijekova treba voditi računa o tome da su oni prekluzivni i ne mogu se produljivati. Nastavno navodimo odluke suda kod zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude i kod revizije iz čl. 490. ZKP u kojima se sud bavio uputama o pravu na podnošenje pravnoga lijeka i rokovima za njegovo podnošenje.

U prvoj odluci Vrhovni sud Republike Hrvatske navodi da je zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude podnesen je 21. kolovoza 2002., dakle očito nakon proteka roka od mjesec dana od kada je okrivljenik primio pravomoćnu presudu, u kojem roku se prema odredbi čl. 425. st. 2. ZKP takav izvanredni pravni lijek može podnositi. Prema odredbi čl. 428. st. 3. ZKP zahtjev koji je podnesen nepravodobno rješenjem će odbaciti predsjednik vijeća suda prvog stupnja ili Vrhovni sud Republike Hrvatske. Okolnost da je pobijano rješenje sud prvog stupnja donio u vijeću iz čl. 20. st. 2. ZKP ne utječe na zakonitost i pravilnost tog rješenja. Žalitelj u navodima žalbe ne osporava navedene procesno značajne činjenice o datumu dostave pravomoćne presude, već upućuje na dopis predsjednika vijeća od 6. veljače 2002. i na dopis Pučkog pravobranitelja od 19. rujna 2002. u kojima su osuđeniku date načelne upute da se protiv pravomoćnih sudskih odluka mogu podnositi izvanredni pravni lijekovi kao što su zahtjev za obnovu kaznenog postupka, zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude ili zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne, na koje u određenim uvjetima osuđenik ima pravo. Po ocjeni suda drugog stupnja, okolnosti da je osuđenik primio opisane načelne upute o mogućnostima pobijanja pravomoćne presude ne utječu na primjenu odredbe čl. 425. st. 2. ZKP, u kojoj je propisan rok za podnošenje zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne presude, jer u propisima kaznenog postupka nije predviđeno da se ovaj rok može produljiti, već naprotiv, u odredbi čl. 82. st. 1. ZKP propisano je da se rokovi predviđeni zakonom ne mogu produljiti, osim kad to zakon izričito dopušta, a u odredbi čl. 84. ZKP nije pak predviđeno dopuštanje povrata u prijašnje stanje radi podnošenja izvanrednog pravnog lijeka.⁸

U drugom slučaju, sud je odlučivao o odbačaju revizije pa u odluci navodi da se pobijano rješenje odnosi isključivo na odbacivanje revizije kao izvanrednog pravnog lijeka iz čl. 490. ZKP/97, a ne i na druge u istom podnesku stavljene zahtjeve, kao što su oni za rehabilitaciju, naknadu štete, povrat konfiscirane ili oduzete imovine i na druge posljedice iz odluka tijela bivše države SFRJ, o kojima se inače prema čl. 497. ZKP odlučuje na temelju odredaba posebnog zakona. Žalitelj ne osporava istinitost razloga koji su navedeni u pobijanom rješenju glede početka tijeka roka u kojem se prema odredbi čl. 490. st. 4. ZKP/97

⁶ Načelni stav zajedničke sjednice Saveznog suda, republičkih i pokrajinskih sudova i Vrhovnog vojnog suda održane 22. i 23. lipnja 1989.

⁷ Ako je javni tužilac na raspravi preinačio optužbu tako što je djelo za koje je predviđen redovni postupak prekvalificirao u djelo za koje je predviđen skraćeni postupak, a sud je glavnu raspravu, radi izvođenja novih dokaza, odgodio i donio odluku o pravnoj stvari na idućoj raspravi na kojoj je sudio sudac pojedinac, rok za žalbu proti presude jest osam dana. (Iz odluke Višeg suda u Celju, Kp-486/82 od 1. veljače 1983.)

⁸ Iz odluke VSRH, I Kž-841/02 od 6. studenog 2002.

revizija mogla izjaviti kao i na utvrđenje dana kada je taj rok istekao. Revizija se prema navedenoj odredbi ZKP mogla izjaviti u roku od dvije godine od stupanja na snagu ovog Zakona, a taj rok je nesporno istekao prije podnošenja revizije. Rok iz čl. 490. st. 4. ZKP/97 je zakonski rok budući da je određen zakonom i to na vrijeme od dvije godine u kojem se je postupovna radnja podnošenja revizije kao izvanrednog pravnog lijeka protiv odluka sudova bivše SFRJ mogla izjaviti, pa sud nema ovlaštenja taj rok produljivati. Taj rok je objektivne naravi i počeo je teći od dana stupanja na snagu ovog Zakona, tj. 1. siječnja 1998., a uz to on ima i svojstvo prekluzivnosti, tako da njegovo propuštanje dovodi do gubitka prava na poduzimanje predmetne postupovne radnje, tj. izjavljivanje revizije. Zbog toga je prema čl. 492. st. 2. ZKP/97 predsjednik vijeća suda prvog stupnja pravilno odlučio odbaciti reviziju kao nepravodobnu. Uslijed navedenih razloga preostali navodi žalbe nisu od utjecaja na ocjenu pravilnosti i zakonitosti pobijanog rješenja, osobito i zbog toga što se ti navodi i ne odnose na prigovore da je sud prvog stupnja nepravilno primijenio odredbe iz Glave XXXII. ZKP/97, već se u tim navodima iznose drugi podaci, dokazi i činjenice koji nisu od značaja za postupak o reviziji iz čl. 490. ZKP/97.⁹

2.1.5. Računanje rokova za žalbu za osobe koje se nalaze u psihijatrijskim ustanovama

Računanje rokova za žalbu osobe koje se nalaze u psihijatrijskoj ustanovi također se stvarala određene nedoumice u praksi o tome kad se smatra da je žalba predana sudu, je li to dan dolaska odluke na sud ili dan predaje žalbe upravi zdravstvene ustanove.

O tome je odlučio Vrhovni sud Republike Hrvatske koji u odluci navodi da nije sporno da je osuđenik rješenje vijeća Županijskog suda u Varaždinu primio dana 16. veljače 1999. godine, te da je protiv tog rješenja podnio žalbu koju je predao upravi zdravstvene ustanove u kojoj se nalazio radi primjene sigurnosne mjere obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja, bez obzira što je ta žalba u Županijskom sudu u Varaždinu zaprimljena tek 22. veljače 1999. godine, ona se u smislu čl. 82. st. 4. ZKP/97 treba smatrati pravodobnom, jer je upravi Neuropsihijatrijske bolnice predana dana 17. veljače 1999. godine, dakle unutar roka od tri dana za podnošenje žalbe, kako to proizlazi iz liste otpremljene pošte iz bolnice u P., priložene osuđenikovoju žalbi. Stoga je trebalo prihvatiti žalbu osuđenika protiv rješenja predsjednika vijeća županijskog suda kojim je žalba protiv tog rješenja odbačena kao nepravodobna i na temelju čl. 398. st. 3. ZKP odlučiti kao pod toč. I. izreke ovog rješenja da se žalba ima smatrati pravodobnom.¹⁰

3. Nepotpuna žalba i dopuna potpune žalbe

U tijeku kaznenog postupku stranke koje imaju pravo na podnošenje žalbe često puta sudu podnesu žalbu u roku koji je prema zakonu predviđen za podnošenje žalbe ali je podnesena žalba nepotpuna. Takvu žalbu nakon proteka roka za izjavljivanje na različite načine nadopunjuju, a od oblike nadopune žalbe i osobe koja nadopunu dostavi zavisi sudbina žalbe, odnosno granice njenog ispitivanja prilikom odluke žalbenog suda.

3.1. Nepotpuna žalba

Ponekad stranke dostave nepotpunu žalbu tako da naznače samo uvodni dio žalbe u kojem nabroje žalbene osnove iz kojih se odluka suda pobija, a obrazloženje žalbe potpuno izostane. U tim slučajevima žalbeni sud će pobijanu presudu ispitati samo u granicama u

⁹ Iz odluke VSRH, I Kž-857/02 od 8. siječnja 2003.

¹⁰ Iz odluke VSRH, I Kž-169/99 od 11. svibnja 1999.

kojima se presuda ispituje po službenoj dužnosti.

Tako Vrhovni sud u svojoj odluci navodi da iako je u žalbi optuženika uvodno istaknuta žalbena osnova pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, sadržaj žalbe u odnosu na ovu osnovu pobijanja presude suda prvog stupnja iscrpljen je u općenitoj, ničim obrazloženoj, tvrdnji da "činjenično stanje nije potpuno utvrđeno, jer nema dokaza da su optuženici učinili djelo koje im se stavlja na teret." Prema izloženom očito je da žalba optuženika nije sastavljena u skladu s odredbama st. 1. čl. 352. ZKP, jer umjesto obrazloženja samo ponavlja osnovu pobijanja presude suda prvog stupnja, bez ikakve konkretizacije ili navođenja koja odlučna činjenica je pogrešno utvrđena, odnosno koju takvu činjenicu je sud prvog stupnja trebao utvrditi a nije je utvrdio. Budući da su "razlozi" koji se navode u žalbi optuženika koji imaju branitelja do tog stupnja manjkavi da se sadržajno i po procesnom učinku izjednačuju sa nepostojanjem obrazloženja žalbe, ovaj Vrhovni sud, kao sud drugog stupnja, na temelju čl. 366. st. 2. ZKP ograničio se samo na ispitivanje povreda iz toč. 1. i 2. st. 1. čl. 366. ZKP, kao i na ispitivanje odluke o kazni, te je našao da u tom pogledu žalba optuženika nije osnovana.¹¹

3.2. Dopuna potpune žalbe

Nakon što nezadovoljna stranka dostavi sudu žalbu u roku koji je za to predviđen, pa nakon nekog vremena i dopunu te žalbe sud mora najprije odlučiti je li ta dopuna žalbe pravovremena. Dopunu žalbe mogu dostavi okrivljenik ili njegov branitelj ili obojica. Ako je dopuna poslana sudu u roku za žalbu žalbeni sud će je uzeti u obzir prilikom donošenja svoje odluke.

Međutim, ako je dopuna žalbe sudu dostavljena nakon isteka roka za žalbu, situacija je dvojaka.

Ako su se na odluku suda žalili bilo okrivljenik bilo njegov branitelj pa je dopuna žalbe stigla sudu nakon proteka roka za žalbu smatrat će se pravodobnom žalbom samo ako je podnesena iz istih žalbenih osnova kao i žalba, u suprotnom, treba je kao nepravodobnu odbaciti.

U dva slučaja koji su nastavno navedeni sud je odlučivao o dopunama žalbe. U jednom slučaju Vrhovni sud je potvrdio odluku nižega suda koji je dopunu žalbe odbacio kao nepravodobnu jer nije podnesena iz istih žalbenih osnova, a u drugom slučaju Vrhovni sud se nije složio s ocjenom nižega suda o tome je li dopuna žalbe ponesena iz iste žalbene osnove ili nije.

U prvom slučaju, uvidom u spis sud je utvrdio da je optuženik nadopunu žalbe podnio 2. srpnja 2003. godine, a krajnji rok za podnošenje žalbe istekao je 17. lipnja 2003. godine. Sam optuženik svoj podnesak naslovio je kao "žalbu (nadopunu žalbe)", iako se po istaknutim osnovama žalbe (čl. 366. ZKP) navedeni podnesak potpuno ne podudara s osnovama žalbe koju je pravodobno podnio optuženik po branitelju. Međutim, ono što je još važnije je to da se sada taj podnesak bitno sadržajno razlikuje od sadržaja pravovremeno podnesene žalbe optuženika po branitelju, jer u toj "nadopuni žalbe" ističu se u najvećem dijelu okolnosti koje nit u naznaci nisu spomenute u pravovremeno podnesenoj žalbi (ukazivanje na drugog počinitelja kaznenog djela, iskazi svjedoka koji uopće nisu kao dokaz izvedeni u kaznenom postupku i sud prvog stupnja nije ih uopće ocjenjivao i sl.), tako da se u suštini radi o posebnoj žalbi podnesenoj osobno od strane optuženika, kako to ističe i sud prvog stupnja, zbog čega se na taj podnesak ("žalba - nadopuna žalbe") primjenjuje odredba o trajanju roka za žalbu iz čl. 362. st. 1. ZKP prema kojoj ovlaštene osobe mogu podnijeti žalbu u roku od 15 dana od dana prijepisa presude. Kako je optuženik žalbu - nadopunu žalbe podnio nakon

¹¹ Iz odluke VSRH, I Kž-833/93 od 30. studenog 1993.

zakonskog roka, sud prvog stupnja pravilno je, temeljem čl. 385. ZKP, istu odbacio kao nepravodobnu.¹²

U drugom suprotnom slučaju Vrhovni sud je zaključio da je pogrešno stajalište suda prvog stupnja da se u konkretnom slučaju radi o dopuni žalbe kojom se prvostupanjska presuda pobija iz novih odnosno drugih razloga od onih istaknutih u žalbi optuženika, zbog čega bi se u stvari radilo o novoj žalbi koja je podnesena izvan zakonskog roka od 15 dana. Naime, uvidom u žalbu optuženika od 28. siječnja 2000. podnesenu protiv prvostupanjske presude utvrđeno je da je ona, među ostalim, podnesena zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, a u tom dijelu je žalitelj izričito ukazivao da je u pravcu mogućnosti zadobivanja povreda oštećenice prilikom nasilnog spolnog odnošaja potrebno pribaviti stručno mišljenje medicinskog vještaka. Kako je naknadnim podneskom optuženika od 25. veljače 2000. dostavljeno mišljenje liječnika vještaka dr. J. Š. koje se odnosi upravo na okolnost mogućih zdravstvenih posljedica kod oštećenice, proizlazi da se ovdje ne radi o podnošenju nove žalbe iz drugih razloga, već o dopuni prethodne žalbe u okviru istih žalbenih razloga i osnova. Stoga takova dopuna žalbe čini logičnu cjelinu s prethodnom žalbom optuženika protiv prvostupanjske presude, a time nema sumnje u njezinu pravodobnost. Suprotno mišljenju suda prvog stupnja, nema zapreke da se ovakva dozvoljena dopuna žalbe naknadno uputi državnom odvjetniku radi eventualnog izjavljivanja odgovora, u skladu čl. 359. ZKP. Budući su time navodi žalbe optuženika osnovani, trebalo je, na temelju čl. 398. st. 3. ZKP/97, odlučiti kao u izreci ovog rješenja i pobijano rješenje ukinuti.¹³

Međutim, ako su žalbu podnijeli i optuženik i njegov branitelj koji imaju jednako pravo na žalbu, pa ako je jedna žalba pravodobna a druga nije, nepravodobna žalbe smatrat će se dopunom žalbe samo ako je podnesena iz iste žalbene osnove. U tome pravcu odlučio je Vrhovni sud koji u svojoj odluci navodi da je optuženik podnio žalbu osobno koja nije pravodobna budući da je rok za podnošenje žalbe optuženiku istekao 22. svibnja 1998. godine, a žalbu je podnio 27. svibnja 1998. godine, međutim, budući da je žalba optuženika po branitelju podnesena u zakonskom roku to se nepravodobno podnesena žalba optuženika treba smatrati njezinom dopunom i razmotriti samo u okviru žalbenih osnova istaknutih i obrazloženih u pravovremeno podnesenoj žalbi branitelja optuženika.¹⁴

4. Uputa suda o pravu na žalbu i posljedice pogrešne upute

Sud ponekad stranke pogrešno uputi o njihovom pravu na žalbu zbog čega stranke mogu imati neželjene posljedice.

Pogreške suda mogu se očitovati u tome da sud stranci dade nepotrebnu uputu o pravu na žalbu jer stranka na tu konkretnu odluku uopće nema pravo žalbe ili dana uputa o pravu na žalbu bude pogrešna.

Dešava se da sud u pouci o pravu na žalbu žalbeni rok, suprotno zakonu skrate ili ga produlje ili u sudskoj odluci potpuno izostane pouka o pravu na žalbu iako prema zakonu stranka ima pravo na žalbu što u konačnici može rezultirati odbačajem takvih žalbi u kojima su stranke dobile pogrešne upute o svome pravu.

4.1. Nepotrebna uputa suda o pravu na žalbu

Kada sud stranku pogrešno uputi o tome da ima pravo na žalbu iako to pravo stranka nema, takva pogrešna uputa suda nema nikakve pravne učinke. Naime, pogrešnim davanje

¹² Iz odluke VSRH, I Kž-639/03 od 16. prosinca 2003.

¹³ Iz odluke VSRH, I Kž-160/00 od 5. travnja 2000.

¹⁴ Iz odluke VSRH, I Kž-370/98 od 3. ožujka 1999.

stranci prava koje ona na temelju zakona nema ne može se jedno nepostojeće pravo ustanoviti.

U zakonom je izričito propisano kada žalba nije dopuštena protiv rješenja: kojim je određeno spajanje postupka ili kojim je odbijen prijedlog za spajanje, čl. 29. st. 8. ZKP; kojim je određeno razdvajanje postupka ili kojim je odbijen prijedlog za razdvajanje postupka, čl. 30. st. 3. ZKP; o prenošenju mjesne nadležnosti, kad je nadležni sud iz stvarnih ili pravnih razloga spriječen da postupa, čl. 31. ZKP; u povodu sukoba nadležnosti, čl. 35. st. 2. ZKP; kojim se zahtjev za izuzeće prihvaća, čl. 39. st. 4. ZKP; kojim se zahtjev za izuzeće odbacuje, čl. 39. st. 5. ZKP; kojim se dopušta povrat u prijašnje stanje, čl. 53. st. 4. ZKP; na temelju kojega je trgovačko društvo ili druga pravna osoba dužna položiti sudu predujam za troškove oko sređivanja njezina knjigovodstva, čl. 266. st. 3. ZKP; drugih odluka koje se odnose na održavanje reda u sudnici i upravljanje glavnom raspravom, čl. 301. ZKP, te ona kojim se odgađa glavna rasprava, čl. 309. st. 3. ZKP i dr.

U odredbama koje govore o mjerama osiguranja nazočnosti okrivljenika i drugih mjera opreza, koje se tiču trajanja pritvora u čl. 107. a ZKP predviđaju da nakon predaje optužnice ili optužnog prijedloga, a do pravomoćnosti presude okrivljenik i njegov branitelj mogu sudu predložiti ukidanje pritvora kad nastupe okolnosti zbog kojih pritvor više nije neophodan. Protiv takvog rješenja vijeća kojim se odbija prijedlog za ukidanje pritvora žalba nije dopuštena.

Jednako tako protiv rješenja vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske kojim se određuje, produljuje ili ukida pritvor žalba nije dopuštena, osim kad vijeće Vrhovnoga suda odlučujući prema članku 104. stavku 4. i 5. ZKP odredi pritvor okrivljeniku protiv kojega nije bio određen pritvor. Žalba protiv tog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje. O žalbi odlučuje vijeće Vrhovnoga suda sastavljeno od petero sudaca. U vijeću koje odlučuje o žalbi ne mogu sudjelovati suci koji su donijeli odluku o određivanju pritvora

Protiv rješenja kojim se određuje pritvor neubrojivom počinitelju kaznenog djela, psihijatrijska ustanova nije ovlaštena podnijeti žalbu.¹⁵

Sva rješenja koja se donose radi pripremanja glavne rasprave i presude mogu se pobijati samo u žalbi na presudu ali ne i posebnom žalbom.

Kada Vrhovni sud Republike Hrvatske, na temelju odredbe čl. 419. st. 5. ZKP odlučuje u povodu zahtjeva za zaštitu zakonitosti može riješiti da se izvršenje pravomoćne presude prekine ili odgodi do odluke o zahtjevu za zaštitu zakonitosti. Protiv tog rješenja žalba također nije dopuštena.

Isto tako žalba nije dopuštena prema odredbi čl. 461. st. 6. ZKP protiv presude kojom se optužba odbija koja je donesena nakon što je sud utvrdi da je optuženik u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio neubrojiv. U tom slučaju državni odvjetnik može odmah nakon objave presude dati usmeno izjavu da se odriče prava na žalbu i podnijeti novu optužnicu za isto kazneno djelo. Glavna rasprava će se provesti pred istim vijećem na temelju nove optužnice, protiv koje prigovor nije dopušten.

Pojedine odluke suda ne mogu se pobijati posebnom žalbom, kao u slučaju iz čl. 306. ZKP koji regulira pitanja održavanja glavne rasprave bez branitelja, ako na glavnu raspravu ne dođe branitelj koji je uredno pozvan, a ne izvijesti sud o razlogu spriječenosti, čim je za taj razlog saznao, ili ako branitelj bez odobrenja napusti glavnu raspravu, optuženik će se pozvati da odmah uzme drugog branitelja. Ako optuženik to ne učini, vijeće može odlučiti da se glavna rasprava održi bez branitelja, ako nakon ispitivanja svih okolnosti ocijeni da odsutnost branitelja ne bi bila štetna za obranu. Rješenje o tome, s obrazloženjem, unosi se u zapisnik o

¹⁵ Protiv rješenja o određivanju pritvora protiv neubrojive osobe iz osnove navedene u čl. 458. st. 1. ZKP, psihijatrijska ustanova u koju je upućen okrivljenik nije ovlaštena podnijeti žalbu, jer ona nije stranka u postupku, a niti su rješenjem njena prava povrijeđena, čl. 395. st. 1. ZKP. (Iz odluke VSRH, I Kž-319/04 od 31. ožujka 2004.)

glavnoj raspravi. Protiv tog rješenja posebna žalba nije dopuštena.

Sličan slučaj imamo i kod donošenja rješenja o ispravku presude, prema odredbi čl. 361. st. 2. ZKP po kojoj ako postoji nesuglasje između napisane presude i njezina izvornika glede podataka iz članka 355. stavka 1. točke 1. do 5. i točke 7. ZKP, rješenje o ispravku dostavit će se osobama navedenim u članku 358. ZKP. U tom slučaju rok za žalbu protiv presude teče od dana dostave toga rješenja protiv kojega posebna žalba nije dopuštena.¹⁶

Ako protiv neke odluke suda žalba nije dopuštena, kao što sud odluke koje su naprijed navedena, onda pogrešna uputa suda o tome da se stranka može žaliti nije pravno relevantna.

Na primjer, na rješenja koja donosi Vrhovni sud žalba nije dopuštena, pa pogrešna uputa suda prvoga stupnja o tome da se stranka može na to rješenje žaliti ne proizvodi pravne učinke.

O tome se očitovao Vrhovni sud Republike Hrvatske koji odlučujući u povodu žalbe optuženika protiv rješenja županijskog suda kojim je protiv optuženika produljen pritvor, odbacio je tu žalbu kao nepravodobnu. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba, kako je to propisano u čl. 395. st. 4. ZKP, neovisno o tome što je stranci u prvostupanjskom rješenju dana pogrešna uputa jer ista nije obvezujuća, poglavito iz razloga jer je žalba uložena po branitelju optuženika koji je pravu vična osoba.¹⁷

4.2. Pogrešna uputa suda o pravu na žalbu

Sud ponekad stranci da pogrešnu uputu o pravu na žalbu. Pogreška se može sastojati u tome da:

- u odluci suda uputa o pravu na žalbu potpuno izostane;
- sud pogrešno uputi stranku od kada teče rok za žalbu;
- sud u svojoj uputi rok za izjavljivanje žalbe, suprotno zakonu, produlji ili skрати.

Ovakvi propusti suda mogu u konačnici rezultira pogrešnom odlukom bilo da se podnesena žalba odbaci ili pak prihvati. Praksa sudova tijekom proteklih godina o tom pitanjima nije bila jedinstvena pa ćemo u nastavku navesti pojedine odluka u kojima je došlo do ovakvih situacija.

4.2.1. U odluci suda uputa o pravu na žalbu je potpuno izostane

Ponekad se desi da sudska odluka na koju stranka ima pravo žalbe ne sadrži pravnu pouku kojom bi se stranci ukazivalo na to njeno pravo.

U takvim slučajevima, kada je u odluci suda koja se pobija žalbom potpuno izostala uputa o pravu na žalbu sud je smatrao da stranka mora izjaviti žalbu u roku koji je u zakonu predviđen jer ima odvjetnika koji je stručna osoba i poznaje procesni zakon u kojem je to pravo stranke navedeno.

¹⁶ 1. Protiv rješenja kojim su ispravljene nesuglasnosti između napisane presude i njezina izvornika glede podataka iz čl. 355. st. 1. toč. 1. do 5. i toč. 7. ZKP, posebna žalba nije dopuštena. (Iz odluke VSRH, I Kž-258/03 od 26. ožujka 2003.)

2. Iz zapisnika s glavne rasprave na kojoj je donijeta i objavljena presuda kojom je okrivljenik oglašen krivim zbog kaznenog djela iz čl. 272. st. 3. u svezi st. 1. KZ i osuđen nakaznu zatvora u trajanju od dvije godine, proizlazi da je prvostupanjski sud ovu presudu objavio u nazočnosti stranaka uz kratko obrazloženje i pouku o pravu na žalbu, te odgovora na žalbu. Prema tome, kad je prvostupanjski sud rješenjem o ispravku ovako objavljene presude, pozivajući se na odredbu čl. 361. ZKP ovu ispravio u odluci o kazni na način da je umjesto kazne zatvora u trajanju od dvije godine, okrivljeniku izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i 11 mjeseci, time je počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 3. u svezi čl. 361. st. 1. ZKP jer se ne može ispravljati, temeljem odredbe čl. 361. ZKP, izvornik presude, nego samo njezin pismeni otpisak u koliko nije u skladu s izvornikom. (Iz odluke Županijskog suda u Koprivnici, Kž-119/03 od 10. travnja 2003.)

¹⁷ Iz odluke VSRH, I Kž-219/02 od 14. ožujka 2002.

To shvaćanje je potvrđeno u odluci Vrhovnog suda koji posebno ističe da je pobijano rješenje oštećeni kao tužitelja primio 6. veljače 2001. godine (utorak), a istog dana i njegova punomoćnica, kako to proizlazi iz dostavnica priklopljenih na spis. Rok za podnošenje žalbe isticao je dana 9. veljače 2001. godine (petak). Žalba oštećenog kao tužitelja po punomoćnici zaprimljena je na prvostupanjski sud dana 19. veljače 2001. godine, a prema urudžbenom pečatu pismeno je predano kao preporučena pošiljka pošti dana 16. veljače 2001. Iako u spis nije uvezana omotnica žalbe, nedvojbeno je da je ista predana pošti upravo 16. veljače 2001., jer je taj datum naveden u samoj žalbi. Datum predaje pismena pošti preporučenom pošiljkom smatra se danom predaje sudu, na temelju odredbe čl. 82. st. 3. ZKP. Iz gore navedenog slijedi da je žalba oštećenika kao tužitelja podnesena dana 16. veljače 2001. godine, dok je rok za podnošenje isticao dana 9. veljače 2001. godine, pa se stoga radi o nepravodobnoj žalbi, a bez obzira na to što pobijano rješenje ne sadrži uputu o pravu na žalbu, jer je ošt. kao tužitelj zastupan po odvjetnici, koja kao takva poznaje odredbe Zakona o kaznenom postupku, pa je žalbu na temelju čl. 398. st. 3. ZKP valjalo odbaciti kao nepravodobnu.¹⁸

4.2.2. Sud pogrešno uputi stranku o tome kada se o žalbi uopće može odlučivati ili od kada počinje teći rok za žalbu

Pogrešne upute suda o početku roka za žalbu mogu se očitovati u tome da sud odlučuje o žalbi iako odluka nije dostavljena okrivljeniku. To su oni slučajevi kada je protiv okrivljenika određen pritvor jer je u bijegu, a žalbu podnese branitelj okrivljenika. U takvoj situaciji o žalbi branitelja ne može se odlučivati dok se rješenje ne primi sam okrivljenika.

Kako je o tome bilo različitih odluka 1993. godine doneseno je pravno shvaćanje u kome se navodi da se rješenje o određivanju pritvora uvijek mora dostaviti okrivljeniku prema odredbi člana 192. st. 4. ZKP, od koga trenutka počinje teći rok za žalbu. O žalbi podnijetoj po branitelju, ako okrivljenik nije lišen slobode i rješenje o određivanju pritvora mu nije uručeno, ne može se odlučivati i to bez obzira na sadržaj pouke o pravnome lijeku suda prvoga stupnja¹⁹

Kada sud optuženiku da nepotpunu uputa o pravu na žalbu izostavljajući u uputi o žalbi od kada počine teći rok za žalbu, to ne može dovesti do odbačaja žalbe zbog njene nepravovremenosti, ako je žalba podnesena u skladu s danom pogrešnom uputom.

Tako Vrhovni sud u svojoj odluci navodi da je prvostupanjski sud u uputi o pravu na žalbu, koju je dao u pobijanom rješenju o produljenju pritvora, naveo da "nezadovoljna stranka ima pravo žalbe u roku od tri dana od dana primitka pismenog otpravka rješenja", što nije u skladu s odredbom čl. 123. st. 4. ZKP gdje je izričito navedeno da rok za žalbu (u slučajevima kad okrivljenik ima branitelja) teče od dana dostave podneska (u ovom slučaju rješenja) okrivljeniku. Stoga je žalbu optuženika trebalo prihvatiti kao osnovanu.²⁰

4.2.3. Sud u svojoj uputi o pravu na žalbu rok za izjavljivanje žalbe, suprotno zakonu, produlji ili skрати.

Pogrešne upute suda o duljini žalbenoga roka nisu u sudskoj praksi rijetke. Sudovi strankama ponekad daju rokove za žalbu koji u zakonu nisu predviđeni, a ako stranka izjavi žalbu u tome roku praksa sudova nije bila jedinstvena.

Ponekad su sudovi pravili razliku u tome tko je izjavio žalbu je li to bila stranka osobno ili njezin branitelj, odnosno državni odvjetnik, pa kao je stranka žalbu izjavila osobno držeći se pogrešne sudske upute ocijenili su da je ta žalba pravodobna, a ako je to isto učinio

¹⁸ VSRH, II Kž-8/93 od 12. siječnja 1993.

¹⁹ Načelni stav kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 7. travnja 1993.

²⁰ VSRH, II Kž-8/93 od 12. siječnja 1993.

branitelj ili državni odvjetnik, za koje sud pretpostavlja da znaju procesne zakone, takve žalbe su bile odbacivane kao nepravodobne.

U jednoj odluci Vrhovni sud Republike Hrvatske, donoseći rješenje kojim odbacuje žalbu branitelja kao nepravodobnu navodi da treba naglasiti da na utvrđenu nepravodobnost žalbe nema utjecaja činjenica što je danom uputom u pobijanom rješenju pogrešno naznačen rok za žalbu od tri dana (unutar kojeg roka je branitelj podnio žalbu), jer se ovdje radi o zakonom propisanom roku koji se ne može produljiti, a podnositelj žalbe je osoba vična pravu (odvjetnik), te je obvezan držati se zakonom propisanog roka za žalbu, a ne roka pogrešno danog uputom u pobijanom rješenju.²¹

U drugom slučaju iz istih razloga odbačena je žalba državnog odvjetnika, a sud navodi da je iz spisa suda prvog stupnja, a to prijemnog štambilja suda na žalbi državnog odvjetnika, proizlazi da je žalitelj neposredno predao žalbu protiv pobijanog rješenja sudu prvog stupnja dana 9. travnja 1999. godine. Slijedom istaknutog, očito je da je žalba podnesena nakon isteka zakonom propisanog roka, a to neovisno od toga što je u pobijanom rješenju dan pogrešan rok za žalbu od tri dana, jer se radi o stranci u postupku (žalitelju) koja je vična pravu, te ju obvezuje zakonom propisani rok za žalbu na pobijano rješenje od četrdeset osam sati, a ne rok od tri dana pogrešno naznačen u uputi u pobijanom rješenju.²²

Kasnije je praksa sudova u tome dijelu izmijenjena, pa Vrhovni sud Republike Hrvatske, odlučujući o zahtjevu za zaštitu zakonitosti navodi da je sud prvoga stupnja dao pogrešnu uputu o pravu na žalbu protiv svoje odluke navodeći u njoj da se žalba može podnijeti u roku od 15 dana. Uputa o pravu na žalbu mora biti jasna i pravilna, kako bi stranke mogle koristiti to svoje pravo. Pogreška suda ne može imati štetne posljedice za stranke u postupku. Ovo bez obzira što je presuda suda prvog stupnja dostavljena na ruke državnog odvjetnika, koji kao stručna, kvalificirana osoba treba da je upoznata sa zakonskim rokovima za podnošenje žalbe. Ne može se dozvoliti da sud, za kojeg stranka apsolutno polazi od uvjerenja da zna propise i da daje pravilnu i zakonitu uputu pogrešno informira stranke i da one zbog toga trpe štetu. Prema tome, ne može se prihvatiti zahtjev državnog odvjetnika da sud svojim uputama može dezinformirati stranke i dovoditi ih u zabludu. Zbog toga pravilno je postupio Županijski sud u S. kada je podnesenu žalbu uzeo u postupak. Što se tiče citiranja ranije odluke ovoga suda (I Kž-1781/73), prije svega radi se o slučaju kada je krivnjom suda propušteno u prijepisu odluke dati uputu o pravu na žalbu, dakle, ne radi se o pogrešnoj uputi. No, bez obzira na to, kada uputu suda nije pravilna, žalba koja je podnesena u roku navedenom u prijepisu odluke (iako pogrešno) treba se smatrati blagovremenom. Zbog svega navedenog valjalo je na temelju čl. 408. ZKP odbiti zahtjev za zaštitu zakonitosti kao neosnovan.²³

4.3. Odluke Ustavnog suda o pravu na žalbu

Ustavni sud Republike Hrvatske također se bavio pitanjima davanja stranci upute o pravu na žalbu koja je pogrešna, te posljedicama takve pogrešne upute.

Presudom Općinskog suda u Korčuli okrivljenik je proglašen krivim za počinjeno kazneno djelo protiv javnog reda, sprečavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti iz čl. 317. st. 1. KZ za što mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca, uz vrijeme provjeravanja uvjetno u trajanju od jedne godine, uz uputu da nezadovoljna stranka može podnijeti žalbu na presudu u roku od 15 dana računajući od dana primitka iste.

Optuženik je žalbu u tome roku i podnio, a Županijski sud u Dubrovniku je svojim

²¹ Iz odluke VSRH, II Kž-426/98 od 15. rujna 1998.

²² Iz VSRH, II Kž-229/99 od 20. travnja 1999.

²³ Iz odluke VSRH, Kzz-26/96 od 4. ožujka 1997.

rješenjem od 9. listopada 2000. godine broj: KŽ-72/00-3, odbacio žalba okrivljenika kao nepravodobnu uz obrazloženje da se radi o kaznenom djelu iz skraćenog postupka za koje je rok za žalbu osam dana.

Ustavni sud Republike Hrvatske svojom je odlukom usvojio ustavna tužbu okrivljenika, ukinuo rješenje Županijskog suda u Dubrovniku, broj: KŽ-72/00-3 od 9. listopada 2000. godine i predmet vratio tom sudu na ponovni postupak. U obrazloženju odluke Ustavnog suda se navodi:

„Podnositelj smatra da su mu osporenim rješenjem Županijskog suda u Dubrovniku povrijeđena ustavna prava zajamčena člancima 14. stavkom 2., 18., 26. i 29. Ustava Republike Hrvatske, kao i ustavne odredbe članaka 3. i 177. stavka 3. Ustava Republike Hrvatske.

Povrede navedenih ustavnih prava podnositelj obrazlaže navodima kako pogrešna uputa o pravnom lijeku Općinskog suda u Korčuli ne može imati za posljedicu odbacivanje žalbe zbog nepravodobnosti, ako je ta žalba podnesena u skladu s danom uputom o dopuštenom pravnom lijeku.

Za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Općinskog suda u Korčuli, broj: K-14/99.

Prema članku 62. stavku 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom (ustavno pravo).

Ustavni sud, u postupku pokrenutom ustavnom tužbom, u granicama zahtjeva istaknutog u ustavnoj tužbi, utvrđuje je li u postupku odlučivanja o pravima i obvezama povrijeđeno ustavno pravo podnositelja ustavne tužbe. Ustavni sud ne ispituje povrede zakona, nego povrede ustavnih prava. Stoga je pozivanje na nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, pogrešnu primjenu materijalnog prava i/ili bitne povrede postupka kao polazište za podnošenje ustavne tužbe neosnovano, jer Ustavni sud nije žalbeni sud. Odlučujući o ustavnoj tužbi Ustavni sud ispituje jesu li aktima protiv kojih je ustavna tužba podnesena povrijeđena ustavna prava, a sudska kontrola njihove zakonitosti zajamčena je Ustavom pred redovnim sudovima. Zato bi se takvim razlozima Ustavni sud, odlučujući o ustavnoj tužbi, mogao baviti samo kad bi se oni pojavili kao odrednice sadržaja povrijeđenog ustavnog prava ili kao neki oblik njegove povrede.

Isto tako, u ustavnosudskom postupku pokrenutom ustavnom tužbom Ustavni sud ispituje eventualne povrede samo onih ustavnih prava koja podnositelj navodi u ustavnoj tužbi, istodobno označujući mjerodavne odredbe Ustava u kojima su ta prava zajamčena.

U presudi Općinskog suda u Korčuli dana je sljedeća uputa o pravnom lijeku: Protiv ove presude nezadovoljna stranka može uložiti žalbu u roku od 15 dana računajući od dana primitka iste. Žalba se podnosi ovom sudu za Županijski sud u Dubrovniku u 3 primjerka.

Ta je presuda suda prvog stupnja dostavljena branitelju podnositelja 7. lipnja 2000. godine, a podnositelju 13. lipnja 2000. godine.

Branitelj podnositelja postupio je po uputi suda prvog stupnja i podnio je protiv sporne presude žalbu 23. lipnja 2000. godine, u roku navedenom u uputi o pravnom lijeku.

Prema utvrđenjima drugostupanjskog suda, za kazneno djelo iz članka 317. stavka 1. KZ-a zakonom je propisana kazna zatvora u trajanju od 3 mjeseca do 3 godine, tako da su u konkretnom slučaju bile mjerodavne odredbe o skraćenom postupku sadržane u člancima 430. do 445. ZKP, uz koji se vezuje kraći rok za podnošenje žalbe.

Odredbom čl. 442. st. 4. ZKP propisano je sljedeće:

Protiv presude žalba se može podnijeti u roku od osam dana od dana dostave prijepisa presude.

Županijski sud u Dubrovniku, pozivajući se na tu zakonsku odredbu, rješenjem je odbacio žalbu izjavljenu protiv presude Općinskog suda u Korčuli, s obrazloženjem da je podnositelj "...žalbu protiv presude prvostupanjskog suda mogao podnijeti u roku od 8 dana od dana dostave prijepisa te presude, a ne u roku od 15 dana, kako je to pogrešno naznačeno u uputi prvostupanjskog suda o pravu na žalbu, pošto stranke pogrešnom uputom suda ne mogu steći pravo koje im po zakonu ne pripada."

Podnositelj izrijekom navodi u ustavnoj tužbi da su mu osporenim rješenjem Županijskog suda u Dubrovniku povrijeđena ustavna prava propisana odredbama članka 18. i članka 29. stavka 1. Ustava.

Odredbama članka 18. Ustava propisano je:

Jamči se pravo na žalbu protiv pojedinačnih pravnih akata donesenih u postupku prvog stupnja pred sudom ili drugim ovlaštenim tijelom.

Pravo na žalbu može biti iznimno isključeno u slučajevima određenim zakonom ako je osigurana druga pravna zaštita.

Odredbom članka 29. stavka 1. Ustava propisano je:

Svako ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

Ustavni sud ocjenjuje da je u konkretnom slučaju osporenim rješenjem Županijskog suda u Dubrovniku podnositelju, osim prava na žalbu, zajamčenog odredbom članka 18. stavka 1. Ustava, povrijeđeno i pravo na pravično suđenje, propisano odredbom članka 29. stavka 1. Ustava.

Pitanje osiguranja djelotvornog pravnog lijeka, jedno je od temeljnih procesnih jamstava u svim pravnim postupcima, koje je zbog svog iznimnog značenja zajamčeno Ustavom kao temeljno ljudsko pravo. Ustavni sud u ustavnosudskom postupku utvrđuje je li tijekom postupka pred nadležnim sudom počinjena povreda takvog značenja da sudski postupak kao jedinstvenu cjelinu čini nepravičnim za podnositelja.

Pri tome neće svaka postupovna povreda dovesti do povrede ustavnog prava na pravično suđenje, već će to biti samo ona povreda koja je takvog značenja da podnositelju ugrožava pravo na pravično suđenje. Tako Europski sud za ljudska prava, u predmetima Stromberg protiv Danske (Odluka o dopuštenosti zahtjeva od 20. lipnja 2002. godine) i Pedersen protiv Danske (Odluka o dopuštenosti zahtjeva od 12. lipnja 2003. godine), navodi: Sud podsjeća da je njegova jedina uloga u odnosu na članak 6. Konvencije da ispituje navodne postupovne povrede u postupcima pred domaćim sudovima te da na temelju toga, sagledavajući postupak kao jedinstvenu cjelinu, ocijeni je li postupak bio vođen na način koji podnositelju osigurava pošteno/pravično suđenje.

Analizom navoda ustavne tužbe i rješenja Općinskog suda u Korčuli i Županijskog suda u Dubrovniku, Ustavni sud ocijenio je da pogrešna pouka o pravu na žalbu, dana u rješenju suda prvog stupnja, ne smije ići na štetu podnositelja, bez obzira što je podnositelja zastupao odvjetnik, koji kao stručna osoba treba biti upoznata sa zakonskim rokovima za podnošenje žalbe. S druge strane, temeljna je pretpostavka da sudovi poznaju propise i da daju pravilnu i zakonitu uputu o pravnom lijeku. Stoga stranke postupanjem po pogrešnoj uputi o pravnom lijeku danoj od strane nadležnog suda, ne smiju trpjeti štetne posljedice.

Tako je i Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojoj odluci, broj: Kzz-26/1996 od 4. ožujka 1997. godine, utvrdio da je počinjena postupovna povreda radi pogrešno date pouke o pravnom lijeku, te je takvo stajalište izrazio u svojoj sentenci koja glasi: "U slučaju kad se strankama u ovjerenom prijepisu presude dala uputa da žalbu mogu podnijeti u roku od 15 dana, iako je propisan rok za žalbu od 8 dana, žalba podnesena u roku od 15 dana ima se smatrati pravovremenom, jer uputa za žalbu mora biti ne samo pravilna nego i potpuna, da se kod stranaka ne bi stvorilo pogrešno uvjerenje o njihovu pravu zbog čega im može biti

uskraćeno pravo na izjavu pravnog lijeka."

Sukladno svim prethodnim navodima, Ustavni sud utvrdio je da je odbacujući žalbu podnositelja zbog nepravodobno izjavljene žalbe, Županijski sud u Dubrovniku podnositelju uskratio pravo na žalbu i time mu onemogućio pravo na pristup žalbenom sudu, uslijed čega su, sagledavajući postupak kao jedinstvenu cjelinu, podnositelju povrijeđena Ustavom zajamčena prava propisana odredbama članka 18. stavka 1. i članka 29. stavka 1. Ustava.

Podnositelj u ustavnoj tužbi ističe povredu odredbe članka 14. stavka 2. Ustava kojom je propisano: Svi su pred zakonom jednaki.

Ovo ustavno pravo bilo bi povrijeđeno ako sud ne bi uzeo u obzir materijalnopravni propis koji je očigledno mjerodavan ili bi mjerodavan materijalnopravni propis na grubi način bio pogrešno shvaćen, a što bi moglo izazvati sumnju da je osporena odluka donesena samovoljno, te ako bi sud bez ikakvih ili bez valjanih razloga odstupio od sudske prakse.

Uvažavajući specifične okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud nije utvrdio da je podnositelju osporenim rješenjem Županijskog suda u Dubrovniku povrijeđeno ustavno pravo na jednakost pred zakonom, propisano odredbom članka 14. stavka 2. Ustava.

Odredbama članka 16. Ustava propisano je:

Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje.

Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju.

Polazeći od predmeta postupka (kazneni postupak), imajući u vidu sadržaj odredbi članka 16. Ustava, na koje se podnositelj poziva u ustavnoj tužbi, Ustavni sud utvrdio je da u konkretnom slučaju te odredbe nisu mjerodavne.

Odredbom članka 26. Ustava propisano je:

Svi su državljani Republike Hrvatske i stranci jednaki pred sudovima i drugim državnim tijelima koja imaju javne ovlasti.

U ustavnoj tužbi podnositelj nije naveo niti jedan ustavnopravno relevantan razlog koji bi upućivao na postojanje povrede ustavnog prava, sadržanog u članku 26. Ustava, kojim se jamči jednak pravni položaj državljanina Republike Hrvatske i stranaca pred sudovima.

Odredbom članka 117. stavka 3. Ustava propisano je:

Sudovi sude na temelju Ustava i zakona.

Ta odredba Ustava ne sadrži ljudska prava i temeljne slobode koje se štite u ustavnosudskom postupku pokrenutom ustavnim tužbom, u smislu odredbe članka 62. stavka 1. Ustavnog zakona.

Slijedom iznijetoga, utvrdivši da su podnositelju rješenjem Županijskog suda u Dubrovniku povrijeđena ustavna prava propisana odredbama članka 18. stavka 1. i članka 29. stavka 1. Ustava, temeljem odredaba članaka 73. i 76. Ustavnog zakona, odlučeno je kao u izreci.²⁴

Kao što vidimo Ustavni sud se u svojoj odluci kojom prihvaća ustavnu tužbu podnositelja poziva na jednu odluku Vrhovnoga suda Republike Hrvatske koja je naprijed već citirana, te na dvije odluke Europski sud za ljudska prava: Stromberg protiv Danske i Pedersen protiv Danske.

Kada govorimo o pravu na žalbu, rokovima za podnošenje žalbe i računanju tih rokova Ustavni sud je donio još jednu odluku u kojoj je ustavnu tužbu odbio. Radilo se o rokovima koji se računaju na sate kod kojih nema mogućnosti produljenja rokova ako istek roka pada u nedjelju ili drugi dan kada sud ne radi jer to nije predviđeno odredbom čl. 83. ZKP.

U obrazloženju svoje odluke Ustavni sud navodi:

„V. K. iz S., kojeg zastupa R. M., odvjetnik iz B., podnio je ustavnu tužbu u povodu

²⁴ Iz odluke Ustavnog suda broj: U-III/1733/00 od 24. studenog 2004.

rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj: Kž-511/1998 od 29. listopada 1998. godine. Navedenim je rješenjem odbačena kao nepravodobna žalba podnositelja izjavljena protiv rješenja Županijskog suda u B., broj: Kv-581/98 od 23. listopada 1998. godine. Tim je rješenjem na temelju odredbe članka 107. stavka 1. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine", broj 110/97) produljen pritvor podnositelju ustavne tužbe.

Podnositelj smatra da je navedenim rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske povrijeđena odredba iz članka 115. stavka 3. Ustava Republike Hrvatske (sudovi sude na temelju Ustava i zakona).

Prema mišljenju podnositelja do povrede navedenog ustavnog načela došlo je kada je Vrhovni sud Republike Hrvatske rješavajući o žalbi podnositelja izjavljenoj protiv rješenja Županijskog suda u B., broj: Kv-581/98 od 23. listopada 1998. godine, a kojim se podnositelju produljuje pritvor određen na temelju odredbe članka 102. stavka 1. Zakona o kaznenom postupku, odbacio žalbu kao nepravodobnu. Prema navodima podnositelja, Vrhovni je sud odbacio žalbu zato što je uložena nakon isteka zakonom određenog roka od 48 sati, premda je navedeni rok istekao u nedjelju, te je slijedom odredbe članka 83. stavka 4. Zakona o kaznenom postupku valjalo, smatra podnositelj, produžiti navedeni rok na prvi sljedeći radni dan. Nadalje, smatra pogrešnim tumačenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, navedene odredbe Zakona o kaznenom postupku, prema kojem se rokovi određeni na sate ne mogu produživati niti u slučaju kada taj rok istekne tijekom neradnog dana. Podnositelj smatra da na taj način dolazi do skraćivanja roka za podnošenje žalbe, koji rok je očito propisan radi zaštite prava obrane okrivljenika, te da bi time bila povrijeđena odredba članka 82. stavka 2. Zakona o kaznenom postupku, po kojoj se takav rok može skratiti samo ako to zahtijevaju okrivljenik ili branitelj pismeno ili usmeno na zapisnik kod suda.

Ustavna tužba nije osnovana.

Odredbom članka 83. Zakona o kaznenom postupku propisano je sljedeće: "1. Rokovi se računaju na sate, dane, mjesece i godine. 2. Sat ili dan kada su dostava ili priopćenje obavljeno, odnosno u koji pada događaj od kada treba računati trajanje roka ne uračunavaju se u rok, već se za početak roka uzima prvi sljedeći sat, odnosno dan. Kao dan računaju se 24 sata, a mjesec se računa po kalendarskom vremenu. 3. Rokovi određeni po mjesecima, odnosno godinama završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok počeo (sukladno stavku 2. ovog članka). Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca. 4. Ako posljednji dan roka pada na državni blagdan ili subotu ili u nedjelju, ili u koji drugi dan kad državno tijelo nije radilo, rok istječe protekom prvog sljedećeg radnog dana."

Dakle, prema odredbi stavka 1. navedenog članka rokovi se računaju na sate, dane, mjesece i godine.

Polazeći od navedenih odredbi, očigledno je da je zakonodavac i pojmovno razgraničio vrstu rokova. Stoga slijedi da se rok određen u satima ne može prevesti u dane. Tako rok od 48 sati nije rok od dva dana.

Nadalje, odredbom stavka 4. propisano je da, ako posljednji dan roka pada na državni blagdan ili u subotu ili u nedjelju ili koji drugi dan kada državno tijelo nije radilo, rok istječe protekom prvog sljedećeg radnog dana.

Slijedom navedenog, odredba stavka 4. navedenog članka odnosi se na rokove određene u danima, mjesecima i godinama.

Iz obrazloženja osporavanog rješenja vidljivo je da su optuženik i njegov branitelj pobijano rješenje Županijskog suda u B. o produljenju pritvora primili 23. listopada 1998. godine. Slijedom navedenog rok od 48 sati istekao je protekom dana 25. listopada 1998. godine, koji kalendarski odgovara nedjelji. Kako je branitelj podnositelja ustavne tužbe u kaznenom postupku žalbu protiv navedenog rješenja podnio neposredno prvostupanjskom sudu 26. listopada 1998. godine, Vrhovni je sud, temeljem odredbe članka 398. stavka 3.

Zakona o kaznenom postupku, odbacio žalbu kao nepravodobnu.

Analizom navoda ustavne tužbe, te izvršenim uvidom u osporavano rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Ustavni sud utvrdio je da osporavanim rješenjem nije povrijeđeno ustavno načelo iz članka 115. stavka 3. Ustava Republike Hrvatske.

Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske donijeto je u zakonito provedenom postupku, primjenjujući relevantne odredbe procesnog prava propisane Zakonom o kaznenom postupku.²⁵

Ova odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske istovjetna je s više odluka koje je donio Vrhovni sud Republike Hrvatske o načinu računanja rokova za žalbu koji su određeni na sate.

5. Zaključak

Mislimo da u slučajevima kada sud stranci da pogrešnu uputu o duljini žalbenog roka ili nepotpunu uputu o pravu na žalbu ili uputa o pravu na žalbu potpuno izostane i ako pravo na žalbu postoji, potrebno je protumačiti tako da se prihvati onaj rok ili ona soluciju koja je za stranku povoljnija, bez obzira na to radi li se o stranci koja je vična pravu ili ne, jer zbog pogrešaka suda stranka ne bi smjela trpjeti štetu.

²⁵ Iz odluke Ustavnog suda broj: U-III-939/1998